



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

V. Verior eligitur sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

his, & aliis respondet, & semper retinenda est commentu-
ratio partis locati ad partem loci, neque una pars locati
potest duobus loci partibus respondere, ne duplici afficia-
tur presentia, neque potest eidem loci parti duplex locati
pars respondere, ne utraque penetraret.

6 Neque cenſeo bene dixiſſe Hurtadum rationem forma-
lem raritatis conſtituendam eſſe in qualitate, ſeu in prima-
rum qualitatum temperamento, quia etiamſi talis quali-
tas daretur, non in illa, ſed in præſentia, ſeu extenſione
actuali formalis raritatis conſtituenda eſſet, quod ſic ſuadeo:
Qualitas ſecundum illos, qui dari affirmant, tantum eſſet,
radix extenſionis localis, ratione cuius corpus, maius,
minusve occuparet ſpatium: ſed ratio formalis rari, &
denſi, ut conſtat ex utriuſque definitione eſt occupare
ſub parva quantitate magnum ſpatium, & ſub magna
quantitate minus ſpatium: ergo ratio formalis rari, erit
forma illa, ratione cuius parva quantitas magnum ſpatium
occupat, & ratio formalis denſi erit forma, ratione cuius
magna quantitas paruum occupat ſpatium: ſed hæc ratio
eſt præſentia localis per motum producta: ergo in hac
formaliſſima conſtituenda eſt raritas, & denſitas, & radicali-
ter, & quaſi efficienter in qualitate, quæ hanc extenſionem
exigeret.

7 Video poſſe reſpondere Hurtadum non definiſſe Ari-
ſtotelem rarum, & denſum per conceptus primarios, ſed ſecun-
darios, & ita conceptum primarium rari non eſſe ſub
parva materia magnam habere diſenſionem, ſed habere
qualitatem, ſeu temperamentum, cui hæc magna dimen-
ſio ſub parva quantitate debeatur, id tamen abſque fun-
damento dicitur, neque de illo multum contendendum
eſt. Eſt enim quaſtio de nomine tantum, quia ſive dica-
tur raritatem conſiſtere in qualitate, ſive in præſentia or-
ta ex ipſa qualitate eaſdem qualitates phyſicas cum eiſdem
effectibus formalibus, & omnino eodem modo ſe ha-
bentibus in ordine ad ſe, & in ordine ad ſubiectum, uter-
que dicendi modus admittit. Iuxta ſententiam aſſerentem
rationem formalem raritatis conſiſtere in temperamento
primarium qualitatum, ſeu in qualitate, dicendum eſt corpus
Chriſti in Euchariftia definiſſe exiſtens eſſe formaliter
rarum, & tantum eſſe impeditum effectum ſecunda-
rium raritatis. In ſententia, quæ entitatem conſtituit in
extenſione actuali dici debet corpus Chriſti in Eucharis-
tia exiſtens eſſe rarum radicaliter, & non formaliter: ni-
velit aliquis defendere adhuc eſſe formaliter rarum, quia
præſentia definitiva, & circumſcriptiva ſpecie non diſtin-
guuntur, ſed definitiva dicitur plures circumſcriptivas, quas
Chriſtus habet in Euchariftia, quarum quolibet ſecum
ſumpta Chriſtum conſtituit præſentem eodem modo, quo
eſt in calice; vide, quæ de his præſentibus dixi Controu. 15.
Phyſic. Punct. 6. & caue ne occaſionem præbeas, vt aliquis
ſiniſtre hunc dicendi modum interpretetur, eſt enim fide
ſanctum Chriſtum eſſe ſecundum ſe totum, & ſecundum
quamlibet ſui partem in tota hoſtia, & in quolibet puncto
illius, quod omnes vocant eſſe inextenſum, ideo cautè lo-
quendum eſt, ſi dicendum eſt Chriſtum in Euchariftia eſſe
extenſum, quia id ſonat non eſſe totum in tota hoſtia, &
totum in quolibet parte, & in quolibet puncto illius, & ita
nunquam hæc propoſitio abſolute proferenda eſt: Chriſtus
eſt extenſus in Euchariftia, ſed ſi modus ille ſuſtinendus eſſet,
dici deberet: Chriſtus in Euchariftia habet extenſiones ſe-
mel, & iterum in Euchariftia repetitas ex vi quarum eſt
præſens definitivè totus in toto, & totus in quolibet parte,
& in quolibet ſpatij puncto.

PUNCTUM V.

Verior eligitur sententia.

1 Aſſero cum Ochamo opusculo de Euchariftia, Gabrie-
le in Canone ſeſſione 45. Valleſio 4. Phyſic. text. 84.
& in Contr. ad Tyroneſ, Arriaga diſp. 6. Phyſic. ſect. 9. ſub-
ſect. 2. & plurimis recentioribus rarefactionem fieri per
intromiſſionem corpusculorum in partibus intimis cor-
poris cum ſeparatione locali continui, & condenſationem
conſiſtere in negatione intromiſſionis horum corpuscu-
lorum, ſeu in expulſione ipſorum, cum partium continui
coniunctione. Vnde corpus illud, quod intra ſe pauciora
corpuscula diuerſæ rationis, ſeu non unita continet, minus
rarum dicitur, & magis rarum, quod plura includit, quod

Franc. de Ouedo, Philoſoph. Tom. I.

autem nullum incluserit illud erit ſummè denſum, & oc-
cupabit minus ſpatium, quod non penetratum poteſt oc-
cupare, nulla enim compreſſione, neque qualitate poterit
ad pauciores redigi partes abſque penetratione partium
inter ſe. Hæc ſententia eodem omnino modo explicanda
eſt ab omnibus, qui illam amplectuntur, continet enim
materiam valde phyſicam nullis rationibus metaphyſicis,
neque ſubtilibus diſtinctionibus ſubiectam. Dixi rarefac-
tionem fieri cum ſeparatione partium continui, & con-
denſationem cum coniunctione earundem partium, non
verò cum diuifione, & vnione, quia non quotieſcumque
datur noua rarefactio, datur noua diuifio, licet hæc neces-
ſaria ſit ad rarefactionem, quia non poſſunt partes locali-
ter ſeparari ſi diuiſæ non ſint, poſſunt enim partes diuiſæ
prius eſſe localiter coniunctæ, & poſtea ſeparari ſine noua
diuifione, quod ſufficiens erit ad rarefactionem. Similiter
quando expelluntur corpuscula, ſufficit partes illas, quæ
antea erant ſeparatæ, & diuiſæ, localiter coniungi, etſi non
vniantur inter ſe, vt corpus denſum conſtituatur. Vnde
non probo, quod docet Arriaga num. 196. videlicet con-
denſationem ex communi apprehenſione dicere maiorem
partium vnionem, tantum enim importat maiorem par-
tium localem approximationem, quam iuxta quamcum-
que ſententiam in corpore denſo reperimus, ideo non ex
maiori vnione, quæ neceſſaria non eſt in corpore denſo,
neque ex maiori approximatione, quam ſtatuit omnis ſen-
tentia, rectè Arriaga noſtram opinionem deducit.

2 Moueor ad hanc ſententiam ex aliarum impugnatione,
iuxta quas inſuperabilis eſt huius materie difficultas, quæ
in hac ſententia optimè explicatur (quod illius præci-
puum fundamentum eſt): rectè enim intelligitur, quomo-
do idem corpus maius ſpatium occupet, quando eſt rarum,
ac quando eſt denſum, quia rarefactione hoc modo conſti-
tuta corpus rarum non occupat plures, neque maiores
ſpatij partes, ſed magis diſtantes inter ſe, quarum diſtancia
repletur aliis corpusculis occupantibus ſpatium interia-
cens. Quæ omnia ſine partium penetratione, neque repeti-
tione præſentiarum optime intelliguntur, quæ maximo pe-
rè angunt aliarum ſententiarum authores. Hanc corpuscu-
lorum intromiſſionem poſſibilem eſſe, & de facto dari ef-
ficaciter ſuadent experientia, quas adducit Arriaga, ex
aqua, quam feruentem videmus bullas quaſdam facere, quæ
aëre replentur: ergo ſicuti intromittitur aër in illa ſpatia
intra bullas contenta, poterunt alia corpuscula, vel idem
aër intromitti in oleum, lac, & alia corpora rarefacta, qui-
bus introductis occupabunt corpora illa in ſe includentia
corpuscula alia partes ſpatij diſtantes, & maius ſpatium
occupare dicentur. Secundò negari nequit carnes viuē-
tium, papyrum, ligna, & alia quam plurima corpora habere
poros plenos minutulis aliis corpusculis ſanguinis, vel aë-
ris, aliſve rationis, imò in ferro duriffimo poros aliquos
communis ſtatuit ſententia, & plerique affirmant ferrum
candens habere portiunculas aliquas ſubſtantia ignis in-
cluſas in poris. Et P. Hurt. aeris horum corpusculorum in
hac difficultate impugnator illa concedit intromiſſa in
quocumque alimento, illum legito diſp. 1. ſect. 10. ſubſ. 4. S.
135. vbi aſſerit omne alimentum habere poros repletos aë-
reis, terreſque vaporibus, & neque nomen ipſum corpus-
culorum exhorruit, illius ſunt verba. *Hi vapores, & corpus-
cula poros repletia impediunt, &c.* Neque ſpecialis alia ratio
inuenire poterit Hurtad. propter quam hæc corpuscula in
alimentis propugnet, & in aliis corporibus impugnet. Ni-
hil ergo obſteſt, ſed multa iuuant vt dicamus, papyrum, lac,
oleum, viuētia carnes, & alia corpora, rareſceri per in-
tromiſſionem aëris, ſanguinis, aliorumve corpusculorum
repletiū poros corporum, quæ rareſcunt, & hæc ratione
carnem infantis humore plenam raram eſſe, carnem verò
ſenis iam ſiccā hoc humore vacuam clauſos habentem
poros denſam conſtitui: hos enim poros, quos omnes au-
ctores admittunt, & ipſis oculis cernimus in his corpori-
bus plenos aliis corpusculis, poſſumus in quibuſcumque
aliis corporibus raris abſque vllō inconuenienti concedere,
& clarè naturam rarefactionis explicare.

3 Rurſus ſecundum hanc opinionem expeditius assigna-
tur corpus, quod repleat ſpatium relictum à corpore, quod
ex raro ſit denſum, corpuscula enim ab illo expulſa in ſpa-
tium relictum ſuccedunt ſine noua vicini corporis rarefac-
tione. Inſuper iuxta hanc opinionem ratio redditur, pro-
pter quam corpora calida rareſcant, & condenſentur frigi-
da, calor enim poros aperit, vt illa corpuscula ingrediatur, &
ſi ideo

idē Medici dum medicamento aliquo per iuxta-positionem vtuntur partem illam in qua medicamentum exercetur calore fouent, vt illius pori aperiantur, & tenues medicamenti partes in intimos poros se infnuent. Frigus vero partes corporis inter se coniungit, & corpuscula intro-missa pororum compressione expellit, viamque aliis, eis-demve iterum ingressuris occludit. Vltimō iuxta hanc fen-tentiam optima ratio redditur propter quam corpora val-de dura, v.g. ferrum etsi minimam calorem concipiant, nun-quā rarefiant. Quia cum hæc corpora diuisioni resistent, & illius partes difficile separentur, & rarefactio facienda sit per separationem partium, & earundem diuisionē, si hæc non supponatur iam facta, fit rarefactionem in his corpo-ribus contingere non posse; quia illorum partes separare non valet calor, neque corpusculis extraneis viā aperire.

PUNCTUM VI.

Argumenta soluta.

- 1 **C**ontra opinionem modo traditam acriter inuehitur Hurtad. sect. 3. omnia argumenta ab ipso adducta eo-dem ordine referam, & haud difficile mihi erit claram adequatamque illorum adhibere solutionem.
- 2 Obicit primò Hurtadus, sequi ex prædicta sententia corpus densari, & rarefcere quoties aërem attrahit, & expellit ridiculumque esse consequens, quis enim dicet os rareferi, eo quod infletur, & vtrum fieri rarū cum aëre repletur, & densum cum ab illo aër excutitur, & folles simili-ter rarefcere, & densari cum a fabro mouentur. Conse-quentia patet, quia per attractionem aëris intericitur aër inter partes oris, vtris & follium. Resp. has aëris attractio-nes non esse rarefactiones, quia rarefactio non est, quæcū-que aëris attractio, sed illa quæ fit per minutula corpuscula in partibus internis corporis excipientis talia corpuscula, & quasi per intus positionem seu intimam corpusculorum asperionē. Quando verò aër attrahitur ore, vel intra vtrum vel folles continetur non per corpuscula, sed per magnam aëris quantitatem receptam vtre, vel ore trahitur aër.
- 3 Obicit secundò nimio frigore disrumpitur vas plenum aqua quia hæc glaciatur, quod non fieret si corpuscula intra aquam inclusa ponerentur extra illam: ergo non datur in condensatione talium corpusculorum expulsio. Minorem probat: corpuscula, quæ a se expelleret aqua per conden-sationem essent sufficientia replere spatium illud, quod intra vas relinquunt partes aquæ, quæ per coniunctionē, & earum vnionem condensatur: ergo etiam si vas non disrum-peretur non daretur vacuum. Sed disrumpitur, ne detur vacuum; ergo nulla sunt corpuscula, quæ possint replere spatium, quod relinquit aqua iam densata. Respondeo vas frangi præ nimia frigiditate, quæ partium illius dissoluit vnionem, non quia imminet vacuum, neque quia hoc da-retur, etiam si non disrumperetur. Vas non disrumpi, ne de-tur vacuum efficaciter probat Arriaga, ex eo quod non confringatur vas, in quo oleum, & butyrum, & alij liquores condensantur, quantumvis illius os sit coopertum. Quod si vas ne daretur vacuum disrumperetur, cum condensatur aqua, disrumperetur similiter cum butyrum condensatur, quia butyrum spatium vacuum relinquit, & natura non minus abhorret vacuum relictum a butyro, oleo, aliove liquore, quam relictum ab aëre. Deinde si vas frangeretur, ne daretur vacuum, vt primum minutula aquæ gutta con-densaretur, confringeretur, quia tunc daretur aliquod va-cuum, quod, etsi minimum abhorret natura. Constat au-tem experientia vas non infringi, quovisque tota aqua, vel certa maior illius pars condensatur. Adde, quod si hæc esset fractionis causa, frangeretur etiam vas æreum, ne in illa vacuum daretur, quia fortior est natura ad vitandum vacuum quam æs ad conseruandam suarum partium vnio-nem; nunquam tamen visum fuit vas ferreum contractum propter aquæ condensationem in illo contentæ. Hæc om-nia omnino certum reddere existimo non frangi vas præ-dicto casu vacui vitandi causâ.
- 4 Obicit Hurtadus: corpuscula per quæ fit rarefactio pos-sent rareferi cum constarent temperamento primarum qualitatum: vel ergo rarefcunt sine intromissione aliorum corpusculorum vel per alia corpuscula. Si primum dici-mus, iam assignamus aliud rarefactionis genus, quod omni-bus corporibus poterit esse commune. Si secundum illa

corpuscula per quæ fit rarefactio, poterunt iterum per alia rareferi, & sic in infinitum procedemus. Oblitus est Hur-tadus se arguere contra Recentiores, qui continuum ex puris indiuisibilibus componunt, contra quos processus in infinitum inutiliter infertur: quodlibet enim corpus cõstat ex indiuisibilibus finitis, & rarefcere non potest, nisi per alia corpora illo longè minora, quæ si rursus rarefiant per alia minima rareferi debent, ac proinde antequam perue-niatur ad rarefactiones infinitas peruenietur ad aliquam factam per corpusculâ adeo paucis indiuisibilibus compo-sita, vt non possit per alia minora corpuscula rareferi, & si rarefactio illi contingeret per pura indiuisibilia esse debe-ret quæ rursus rarefcere non possent. Neque contra eos, qui continuum Aristotelicum assignant quidquam probat argumentum, quia etiam quodlibet corpus ex se posset rareferi per aliud, cum in rerum natura non dentur infinita corpora, existentia non poterunt infinitè dari rarefactio-nes, quia nulla rarefactio sine nouis corporibus continge-re potest. Secundò ex corporibus, quæ de facto existunt aliqua sunt omnium minima saltem negatiuè, hoc est adeo exigua, vt nulla alia illis minora de facto existant, quæ nullo modo poterunt rareferi, cum non sint alia per quorum intromissionem rarefcere possint. Item sunt alia corpuscu-la adeo minutula, & adeo dura, vt etiam si alia minora re-periantur non possint rareferi, quia diuisioni non cedunt, non enim quodcumque corpus minus alio ad intromissio-nem per quam fit rarefactio sufficiens est, quia corpus in-tromissum, non vicamque minus sed notabiliter alio mi-nus debet esse.

Arguit quarto Hurtadus: quando homini applicatur vi-trea ampulla (vulgo ventosa) cum stupa concipit ignem aër rarefcit, & postea extincto igne densatur aër, & minus spatium occupat, ad quod replendum attrahitur caro: ergo cõdensatio non fit per intromissionem corpusculorum, quia si ita fieret, corpuscula expulsa possent occupare spa-tium relictum ab aëre, & non esset necessarium carnē at-trahi ad aliquod replendum spatium. Resp. carnem non attrahi, quia aër minus spatium occupet, sed quia calore ignis excitati intra ampullâ pori carnis hominis aperun-tur, & per illos tenues aliquæ partes aëris, vel aliorum cor-pusculorum ingrediuntur ad cuius spatium replendum af-cendit caro. Hac solutione viam præcludo multis, quæ in confirmationem huius argumenti Hurtadus adducit.

Tandem obicit sequi ex nostra sententia lac rarefcens in omnes sui partes diuidendum esse. Consequens est cõ-tra experientiam, & rationem, (quod ego facile conce-dam) sequelam, quam efficacius ostendere debuerat, sic probat Hurtadus. Cum lac rarefcit, omnes partes afficiun-tur temperamento raritatis, & omnes ebulliunt, atque rare-scunt, quia non est maior ratio vnus quam alterius, sed quælibet pars rarefacta secatur alio corpore interiecto: ergo omnes partes secantur, & illarum quælibet ab alia di-uiditur. Rursus parum lactis cum rarefit totum craterem implet, ita vt occupet spatium octuplo maius: ergo quæ-libet pars ab alia diuiditur corpore alio interiecto, vel sin-gula binaria ab aliis separantur per interpositionem cor-pusculorum. Respondeo lac feruescens aliquas formare ampullas, quarum spatium aëre repletur, per quas non di-citur rareferi, quia aër intromissus non est corpusculum, sed notabile corpus, per quod in communi modo loquen-di non dicitur fieri rarefactio, quod tantum ex communi modo loquendi, & applicandi rarefactionis nomen de-pendet, licet per has ampullas aër dicatur occupare multo maiorem partem lebetis, quam antea occupabat. Cæte-rum per plures partes, quæ vicinis corpusculis secantur rarefit non tamen per omnes. Quæ contra hoc adducit Hurtadus nullius sunt momenti, quod facile ostendam. In primis, quod omnes ebulliant non arguit omnes diuidi, quia plures partes vnitæ possunt moueri, & inter se non separari, vt per se notum est. Neque maioris est ponderis quod addit videlicet non esse maiorem rationem cur vna diuidatur, quam alia; quia quando pori alicuius cor-poris aperiantur, vt crebro contingit præcipuè in viuē-tibus aliquæ partes separantur ab aliis, non tamen om-nes: omnes ergo tenentur rationem reddere, cur hæc partes separentur localiter, & non illæ, cum aperiantur pori corporis, quia vtræ ego ad reddendam rationem cur rarefactio secundum has partes, & non secundum illas contingat. Hæc ratio poterit esse diuersum temperamen-tum ex parte subiecti, vel diuersus effectus ab agente productus.